
Normativna informacija v slovarju

Helena Dobrovoljc

Cobiss: 1.01

V prispevku je predstavljeno pojmovanje norme in iz nje izhajajoče normativne informacije v slovenskem jezikoslovju in slovaropisju. Prikazano je pojmovanje terminov normativno-informativni slovar in normativni slovar v luči zgodovinske izkušnje. Podan je predlog za izgradnjo normativnega oz. normativno-informativnega slovarja.

Ključne besede: jezikovna norma, normativni slovar, informativno-normativni slovar, normativne oznake

Normative Information in Dictionaries

This article explores the idea of the norm in standard written Slovenian. The historical background of the terms *normative-informative dictionary* and *normative dictionary* is presented and a proposal is made for compiling a central Slovenian language database as a starting point for a dictionary.

Keywords: language norm, normative dictionary, informative-normative dictionary, normative usage notes

0 Uvod

V slovaropisju¹ se razprava o normativnosti najpogosteje povezuje z normativno, torej usmerjevalno naravo obravnavanega slovarja oz. slovarjev nasploh, pogosto pa obravnava tudi slovarsko normiranje tako na makro- kot mikrostrukturi ravni. Problematika, razpisana za posvet o slovarju (»normativna informacija v slovarju«), pa spodbuja tudi definiranje normativnega podatka samega po sebi oz. definiranje normativnega podatka kot gradnika celovite normativne informacije v slovarju. Slednje je tudi izhodišče za razpravo o normativni informaciji v normativnih in informativno-normativnih slovarjih, ki je podkrepljena z zgledi iz tradicije slovenskega normativnega (normativno-informativnega) slovaropisja druge polovice 20. stoletja.

¹ Prispevek je bil predstavljen na Posvetu o novem slovarju sodobnega slovenskega jezika, ki je potekal 12. februarja 2014 na Ministrstvu za kulturo RS (MzK). Objava v zborniku MzK ima status poročila in ni recenzirana.

1 Normativna informacija kot informacija o normi oz. knjižnojezikovni normi

Najvarnejše izhodišče definicij o normi in normativnosti še danes ponuja praška lingvistična šola, ki sprejema de Saussurjevo (1997: 30) misel o jeziku kot sistemu kolektivnih vtisov – te govorce uresničujemo individualno, neodvisno od kolektivnega. To misel je praška šola razvila v predpostavko, da ima vsaka jezikovna zvrst lasten nabor navad, lastno *normo*, lasten *langue* v de Saussurjevem pojmovanju in tudi lastno uresničevanje sistema oz. rabo (*parole*), odvisno od posameznika (*Teze Praškega lingvističnega krožka* – TPLK 1929). Definicijo norme, ki se je po skoraj stoletju navajanja ohranila in ostaja nepresežena, je zapisal Bohuslav Havránek (1932: 33), ki normo opisuje kot »celoto jezikovnih sredstev, slovničnih in besednih (sistemskih in nesistemskih), uporabljanih v skladu s pravili.«² – Sodobna jezikovna situacija potrjuje univerzalnost praške teorije in vizionarost de Saussurjevih razmišljanj: razvoj civilizacije množi komunikacijska sredstva, ki izbrani nadregionalni idiom nenehno oplajajo; »vse postaja bolj zapleteno sestavljeno, a pri tem ne izgubi izvirnih značilnosti«, pravi de Saussure (1997: 218). Preučevanje jezika kot »sistemске celote«³ z lastnim naborom norm postaja (vzporedno z razvojno-tehničnim napredkom jezika in jezikovne skupnosti) zapleteno tudi zaradi intelektualizacije in nastajanja različnih specialnih jezikov višje civilizacijske stopnje (de Saussure 1997: 32). Zato so praški jezikoslovci razvili jezikovni funkcionalizem, ki je – kot piše Ada Vidovič Muha (2009: 14) – »podal realne okvire, v katerih se giblje bistvo knjižnega jezika«. Opis tega jezika v njegovi razvijajoči se polnofunkcijskosti in heteronormnosti je zahtevna naloga, ki je olajšana tudi zaradi inherentnih metodoloških zahtev sinhronega jezikoslovja: ta v primerjavi z diahronim razvojnim pristopom opazuje jezik zgolj presečno – tu in zdaj.⁴

² Gre za prvo definicijo pojma *norma*, ki se je pojavila kot argument v polemični razpravi med češkimi jezikoslovci glede meril jezikovne pravilnosti.

³ Prevajalec de Saussurjevih *Predavanj iz splošnega jezikoslovja* Boštjan M. Turk je v spremni besedi označil desaussurjevsko normo kot »kolektivno pogodbo, ki jo morajo vsi člani iste jezikovne skupine spoštovati, če se žele sporazumovati« (de Saussure 1997: 287).

⁴ Škiljan (1997: 272) opisuje de Saussurjev sinhroni pristop kot proces, ki se sistema loteva kot »statističnega povprečja«. Ta interpretacija odpira novo poglavje vprašanj, povezanih s korpusnimi pristopi k ugotavljanju norme in oblikovanju kodifikacije: po eni strani mora biti korpusno gradivo dovolj obsežno, po drugi pa dovolj reprezentativno za oblikovanje takega statističnega povprečja. Do danes ostaja neproblematizirano vprašanje, ali kateri koli besedilni korpus, pripravljen za socialnozvrstno stratificiran opis stanja v jeziku, s spremljajočimi orodji, ki so prilagojena iskalnim potrebam jezikovnega opisa, zadošča tudi za normativni opis, kakršnega pričakuje povprečni uporabnik slovenščine. Poleg drugega želi ta tudi z »ustrezno« rabo jezika bodisi povečati svoj družbeni ugled bodisi vzdrževati šolski, morda tudi »elitni« model knjižnojezikovnega standarda. Namen te opombe ni v opredeljevanju karakteristik korpusa, ki bi bil specializiran za pripravo normativnega opisa, temveč v predstavitvi stališč, ki jih javnost ob tovrstnih vprašanjih izraža. Prim. izjavo predstavnice Lektorskega društva Slovenije (K. M. Pučnik) v prispevku novinarko časnika Večer M. F. Hajnšek Stroka naj brez stricev opravi, kar zna (*Večer*, št.

Slovensko jezikoslovje je praško sinhrono pojmovanje norme praktično posvojilo; tako je nekaj desetletij pozneje Jože Toporišič v Enciklopediji slovenskega jezika (1992: 147) normo definiral kot tisto, »kar je na splošno normalno v določeni jezikovni zvrsti, zlasti v knjižni« in kar se »vzpostavi s tem, da tvorca besedil dalj časa uveljavljajo določene lastnosti glasovja, oblik, besed, besednih zvez ipd. in da naslovniki to tudi v glavnem sprejemajo«. S tega vidika je torej norma kolektivna navada⁵ oz. kolektivno soglasje glede rabe jezikovnih sredstev, ki jih v sočasni družbi uporabljamo kot naraven rezultat interakcije različnih družbenih, kulturnih, kognitivnih in bioloških dejavnikov.

Ob tem je vendarle treba omeniti občasne poskuse izenačevanja norme in kodifikacije (predpisa), ki jih je bilo mogoče povezovati zlasti s purističnimi težnjami in jih je slovenistično jezikoslovje zavrnilo (Müller 1982: 294–295), a so v prostoru prisotni, o čemer priča tudi SSKJ-jevsko izenačevanje norme s kodifikacijo (norma = 'kar določa, kakšno sme, mora biti kako ravnanje, vedenje, mišljenje; pravilo, predpis'), tudi v terminološki zvezi *norma knjižnega jezika* ('jezikovna sredstva, možnosti, ki se smejo, morajo uporabljati v določenem knjižnem jeziku'). Kljub poznejšim interpretacijam, med katerimi naj omenimo Škiljanovo (1999), ki oba tipa norm povezuje skozi razlikovanje med implicitnimi in eksplicitnimi normami,⁶ je izraz *norma* v slovenščini danes razumljen kot nezapisani dogovor, *normativna informacija* pa kot informacija o sinhroni normi, informacija, ki opredeljuje jezikovne pojave vseh ravnin v razmerju do knjižnojezikovne zvrsti oz., kakor je zapisano v Zakonu o javni rabi slovenščine, glede na knjižnojezikovni standard.

2 Normativna informacija in normativne pristojnosti

Drugo relevantno vprašanje, ki se zastavlja pri definiranju normativne informacije, je, kdo oz. kaj daje informaciji normativni značaj. – Večina jezikovnih uporabnikov verodostojnost normativnosti informacije tesno povezuje z zunajjezikovnimi dejavniki (prim. Dobrovoljc – Bizjak Končar 2013): s »provenienco« sestavljavcev, tj. z izdajateljem in založnikom ter z družbeno sprejetostjo priročnika. Na Slovenskem se pri iskanju odgovorov na vprašanja o knjižnojezikovnem standardu sklicujejo navadno na priročnike SAZU,⁷ kar je pogost model zlasti v bivših socialističnih

55, str. 15), saj pričakuje od jezikoslovcev slovar, ki bo »stvaren popis besedja, z napotki o bolj ali manj primernih rabi neke besede v nekem okolju«.

⁵ »S kolektivno navado ali družbenim soglasjem raba postane norma« (Dobrovoljc – Jakop 2011: 16).

⁶ Škiljan (1999: 168) implicitne norme predstavlja kot nezavedno pridobljene, ki jih udeleženci sporazumevanja priznajo kot splošni »obrazec jezikovnega obnašanja«, eksplicitne norme pa kot pisno utrjena pravila »z namenom zaščite njihove identičnosti v času in prostoru«.

⁷ O tem pričajo tudi številna mesta na spletnih forumih, kjer si uporabniki izmenjujejo izkušnje o svojih jezikovnih zagatah in se pogosto sklicujejo na akademijske priročnike (npr. »Za pravilno uporabo slovenskega jezika poglej v SSKJ ...« – www.e-fotografija.com, dostop marca 2014; »Piše se - že dolgo - z malo začetnico, internet. Za veliko ni

državah oz. vzhodnoevropskih državah (Garvin 1993: 42; angl. *academy-governed style*). Akademiji laična in strokovna javnost kot najvišji znanstveni ustanovi s položajno močjo⁸ oz. družbenim ugledom⁹ že od začetka kolektivnih standardizacijskih prizadevanj (začeni s Znanstvenim društvom v Ljubljani ob pravopisu leta 1935) priznavata normativne pristojnosti. Zaradi vpetosti v izdelavo normativnih priročnikov ima SAZU tudi čedalje močnejši referenčni položaj, ki ga krepijo nove izdaje normativnih del. Normativno pristojnost pa vedno znova aktualizira tudi izvedenska moč sodelujoče skupine strokovnjakov (akademijska skupina avtorjev) oz. posameznikov (Breznik, Ramovš, Toporišič), v aktualnem trenutku pa jo formalno določa tudi Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 z naslednjo formulacijo:

Temeljni kodifikacijski priročnik in Slovenski pravopis skladno s tradicijo, dobro prakso, v okviru svojih zakonskih zadolžitev ter v sodelovanju z vsemi ustanovami s področja jezikovnega načrtovanja potrjuje Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Na podlagi svojih zakonskih zadolžitev sodeluje tudi pri nastajanju vseh drugih temeljnih priročnikov slovenskega jezika z normativnimi vsebinami. (ReN-PJP14–18, str. 35–36)

Ustanova, ki usmerja standardizacijske postopke, navadno upošteva mehanizme, ki omogočajo demokratično sprejetje načrtovanih reform, npr. (1) reforme pripravi komisija kompetentnih strokovnjakov, (2) sprejemanje odločitev poteka konsenzualno, (3) pri ugotavljanju norme in prenovi kodifikacije so upoštevana merila sistema in aktualne rabe (vključno z izročilom¹⁰), (4) predlog reforme je predstavljen javnosti, (5) omogočena je javna razprava, ki ji sledi (6) strokovna odobritev. Na Slovenskem so se vsi dosedanji poskusi, da bi se katerega od naštetih mehanizmov obšlo, izrazili bodisi v uradni zavrnitvi kodifikacije (afera *bralec* – *bravec*¹¹ ob Slovenskem pravopisu 1962) bodisi v družbeno opaznih strokovnih kritikah. Slednje so npr. ob izidu zadnjega normativnega priročnika, *Slovenskega pravopisa* 2001, problematizirale zlasti odtujenost realni rabi:¹²

nobenega razloga. Tu Wikipedija, še zlasti slovenska, ni nikakršna avtoriteta. Poglej v pravopis ...« – <https://slo-tech.com/forum/>, dostop marca 2014.)

⁸ Prim. sistem različnih družbenih moči Frencha in Ravena (1959).

⁹ Zlasti v prvih obdobjih standardizacije je zaradi želje po čim večji uniformnosti pomembno, da je normativni priročnik izdan pod pokroviteljstvom družbeno ugledne ustanove. Tako je npr. konzultativno vlogo *Slovensko-nemškega slovarja* Maksa Pleteršnika (1894–1895) krepilo mecenstvo družbeno uglednega založnika, knezoškofa Wolfa. Prim. Dobrovoljc 2013.

¹⁰ Z izročilom je mišljena kodifikacijska tradicija, npr. normiranje v starejših priročnikih ...

¹¹ V SP 1962 pravorečno motivirane pisne reforme pri spremembi samostalniškega priponkega obrazila *-lec* v *-vec* (ter drugih povezujočih se obrazil: *-lstvo* v *-vstvo*, *-lka* v *-vka*, *-lski* v *-vski* ipd.) niso bile usklajene z javnostjo (izvedli so dve anketi, eno v Ljubljani, drugo v Mariboru), zato so doživele hudo kritiko vseh pišočih, zlasti pa šolnikov in pisateljev, v končni fazi pa tudi preklic SAZU. Prim. Dobrovoljc – Bizjak Končar 2013.

¹² V zadnjem pravopisu so bili tega deležni med drugim tudi uslovarjeni izrazi, neizpričani v rabi (t. i. fantomske besede), ob katerih so pravopisu očitali preveliko predpisovalno

Za take vrste normativni priročnik je seveda potrebno živo sodobno gradivo, ki odseva v veliki meri nov pojmovni svet (predvsem knjižne) slovenščine zadnjih desetih let, ko je tudi formalno postala funkcijsko enaka drugim državnim jezikom ... (Vidovič Muha 2003: 117).

Normativna pristojnost naj bi po mnenju strokovne javnosti, zbrane okoli osrednje slovenistične strokovne publikacije – *Slavistične revije*,¹³ ne izhajala iz avtoritativnosti ustanove, temveč zlasti iz realnosti normativne informacije. Iz te epizode v razvoju slovenske normativistike je razvidno, da se strokovna javnost zaveda pozitivnega vpliva in referenčnega značaja, ki ju uporabnik pripisuje široko razširjenemu akademiskemu priročniku,¹⁴ a zato od njega zahteva večjo stopnjo konsenza in verodostojnost uslovarjenih normativnih informacij.

Normativno pristojnost razumemo torej kot strokovno in družbeno priznano kompetenco za odločanje o knjižnojezikovnem standardu, ki ga normodajalec upravičuje z upoštevanjem strokovnih meril in vzpostavitevjo že omenjenih proceduralnih protokolov. Slednje dopolnjuje tudi definicijo normativne informacije, ki bi jo morali obravnavati kot celoto vseh podatkov, ki opredeljujejo jezikovne pojave vseh ravnin v razmerju do knjižnojezikovnega standarda. Določeni so s konsenzom strokovnjakov, z upoštevanjem objektivnih okoliščin jezikovne rabe in sistema kot osnovnih standardizacijskih meril ter jezikovnokulturne vloge, potrjuje pa jih standardizacijsko telo.

3 Normativna informacija v informativno-normativnem in normativnem slovarju

Razprava o normativnosti oziroma o vrednotenju podatkov v slovarjih se je v slovenskem prostoru razplamtela zlasti ob izidu prve knjige SSKJ (1970), ki je do

ambicijo ob gradivski neverodostojnosti (Vidovič Muha 2003: 122). Po drugi strani predstavljajo kritike SP 2001 morda najbolj otipljivo posledico elektronske revolucije: ta je s sprostitevjo meril za javno objavlanje po eni strani okrepila zavedanje o pestrosti jezikovne rabe (Crystal 2012), po drugi strani pa razvoj informacijskih tehnologij ponuja možnost bolj objektivnega preučevanja jezika in njegovih pojavnih oblik. Elektronska doba je empirično omogočila večjo stopnjo jezikovne heterogenosti, kot jo je bilo jezikoslovje s klasičnimi metodami še pred desetletjem, dvema, zmožno gradivsko obdelati. (Če bi pravopis izšel v skladu s prvotnimi načrti sestavljavcev, zlasti Toporišiča in Riggerja, tj. v osemdesetih letih 20. stoletja, ta razkorak ne bi bil tako očiten.)

¹³ Mišljena je posebna številka *Slavistične revije* (2003), ki prinaša prispevke z okrogle mize Kaj je novega v knjižnem jeziku? s podnaslovom Slovenski pravopis; ta namreč očita izdajateljem, da daje dvomljivo interpretiranim normativnim informacijam pomembno težo. Prim. Vidovič Muha 2003: 117.

¹⁴ O tem priča tudi aktualni dogodek spomladi 2014: Oči javnosti so bile uprte v pobeg risinje, ki je ušla iz ljubljanskega živalskega vrta. A ker izraza *risinja* ni ne v SSKJ, ne v SP 2001, ne v SNB, v prvih dveh pa najdemo le obliko *risa*, je večina časopisov pisala o *risi*, četudi je *risinja* široko razširjena, tudi med lovci in zoologi. Prim. Weiss 2014.

danes tudi prvi in edini slovenski slovar, ki so ga sestavljavci izrecno označili kot **informativno-normativnega**. Pojasnilo o njegovi naravi so podali v Uvodu v SSKJ:

Slovar je informativno-normativen, to pomeni, da je v njem knjižni jezik na široko in objektivno predstavljen z vso množico variant in posebnosti, vendar tako, da je že iz razporeditve gradiva in spremnih opozoril vidna pomembnost in vrednost obravnavanih jezikovnih prvin. (SSKJ, Uvod, § 7)

Slovar uporabnika torej informira o tem, kakšno je razmerje uslovarjenih jezikovnih prvin glede na knjižnojezikovno normo, označitev s pridevnikom *normativen*¹⁵ razumemo v pomenu 'tak, ki usmerja, napotuje', torej usmerjevalen glede norme, pridevnik *informativen* pa je mogoče razumeti kot signal za široko zajemanje in označevanje raznolikega in variantnega gradiva. Sestavljavci SSKJ so se v zgoraj navedeni označbi slovarja izrecno distancirali od normativnosti, kakršno so uporabniki poznali v specializiranih normativnih priločnikih, ki so izhajali v petdesetih in šestdesetih letih kot kompromisne rešitve¹⁶ ob pomanjkanju pomenskorazlagalnih slovarjev. Kot so opozorili tudi ob izidu slovarja, način t. i. nebipolarnega normiranja, ki ga prinaša SSKJ, priznava večobraznost norme, zato so tudi pričakovali, da novi sistem ne bo »dobrodošel tistim, ki iščejo lakoničnih odgovorov na vprašanja, kaj je prav in kaj narobe, kaj lepo in kaj ne, saj terja tak način več angažiranja, premišljevanja in samostojnosti pri odločanju« (Suhadolnik – Klopčič 1970: 137). Opozarjali so tudi na implicitno normativnost, saj so na »pomembnost in vrednost jezikovnih sestavin pokazali z gesljenjem, kazalkami, sopomenkami in slovarskimi oznakami ter pojasnili pa tudi z obsegom geselskih člankov tekmujočih variant« (Müller 1993: 53; Hajnšek Holz 1993: 25).

Sestavljavci SSKJ so v svojih izjavah sledili zlasti slovaropisnim in jezikoslovnim težnjam, ki so sredi sedemdesetih let 20. stoletja želele liberalizirati predstavnost o jeziku, in začeli ostro ločevati med **opisnostjo**, ki temelji na **kvantitativni** normi, in **predpisnostjo**, ki temelji na **kvalitativni** normi (Rey-Debove 1972; nav. po Béjoint 1994: 100). Ker gre pri SSKJ-jevskem tipu informativno-normativnega slovarja za implicitno normativnost, ki jo nakazujemo že z makrostrukturnim izborom geslovnika, zapisom iztočnice in ovrednotenjem njenih variantnih oblik, izreke, pregibnosti in tvornosti, in ker izhajamo iz predpostavke, da je normativnost v slovarju lastnost, ki s stopnjo svoje izraženosti določa slovarsko perspektivo (Majcenovič 1999: 66), je teoretično gledano večja stopnja normativnosti izkazana v specializiranem normativnem slovarju. Toda ali se izjave slovaropiscev skladajo z dejanskim stanjem v slovarju in ali termin *informativno-normativni slovar* res združuje v sebi kompromis, ki presega opisana nasprotja, se odreka avtoritativni

¹⁵ V SSKJ je pridevnik *normativen* razložen sklicevalno ('nanašajoč se na normo, pravilo, zakon'), a tega v zvezah, kot je npr. *normativni slovar*, razumemo v pomenu 'usmerjevalen'.

¹⁶ Večkrat navedena v zvezi s tem je Suhadolnikova (1963: 926) misel, ko govori o »leksikografskem zamudništvu«, zaradi katerega so se pravopisni slovarji obvestilno širili in ki so se ga Slovenci otresli šele z izidom SSKJ.

regulativi in omogoča uporabnikom večjo ustvarjalno svobodo v okviru knjižno-jezikovnega standarda?

Razprave slovaropisnih teoretikov že na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja opozarjajo, da je razlika med **opisnim (informativnim)** in **normativnim (predpisovalnim)** mnogo jasnejša v izjavah slovaropiscev kot v slovarjih samih in da je popolna opisnost nemogoča, saj se slovaropisci vendarle ne morejo izogniti izbiranju (Béjoint 1994: 101), v posameznih primerih tudi ne razvrščanju. Po drugi strani pa so tudi na Slovenskem izkušnje npr. s SP 2001 pokazale, da predpisovalnost ne deluje, če je odtujena realni rabi. Zato poskušamo odgovoriti tudi na vprašanja: Ali je res treba postavljati ločnice med normativnim in informativno-normativnim? In če: Kje jih lahko postavljamo, če se normativni podatki v normativnem slovarju sploh lahko razlikujejo od tistih v informativno-normativnem slovarju?

3.1 Normativnost v slovenskih slovarjih druge polovice 20. stoletja

Izhodišče za iskanje smeri iz nakazanih dilem ter kritično presojo razmerij med normativnim in informativno-normativnim nam ponuja slovarska praksa druge polovice 20. stoletja, ki v grobem izhaja iz iste gradivske osnove. To je za vsa tri največja slovarska dela tega obdobja (slovar Slovenskega pravopisa 1962, Slovar slovenskega knjižnega jezika 1970–1991 in slovar Slovenskega pravopisa 2001) enotno: gre za 3,4-milijonsko listkovno kartoteko Inštituta za slovenski jezik SAZU, danes ZRC SAZU, ki je nastala v obdobju 1948–1991. Načelno razlike v interpretaciji gradiva upravičujemo zlasti s spremembo jezikoslovnih ideologij, ki se dotikajo standardnega jezika (in njegovega jezikovnokulturnega usmerjanja), in s spremembo slovaropisnih pristopov, v nadaljevanju pa **želimo v duhu teh razlik pokazati tudi na neskladja**, ki oddaljujejo slovarska dela od prvotnih konceptov.

Kot je razvidno iz zgoraj omenjenih navedkov, so se sestavljavci informativno-normativnega SSKJ na deklarativni ravni precej distancirali od sočasnega normativnega priročnika (SP 1962), saj ga sploh ne omenjajo, izrecno pa predstavijo le mesta, na katerih je bodisi zaradi stanja v rabi (pisanje prevzetih besed¹⁷), bodisi zaradi zavržene kodifikacije (pisanje priponskih obrazil *-alec/-ilec*¹⁸), bodisi zaradi odločitve o enobesednosti iztočnic (pisanje skupaj in narazen¹⁹) mogoče pričakovati odstopanja od SP 1962. Tudi pri normiranju na leksikalni ravni so se »odrekli« kvalificiranju, kakršno so uporabniki poznali iz obeh povojnih pravopisov:

¹⁷ SSKJ, Uvod, § 171: »Pri tujkah daje slovar prednost pisavi, ki je prevladovala ob času redakcije.«

¹⁸ SSKJ, Uvod, § 172: »Pri pisavi *-alec* in *-ilec* se ravna, v skladu z okrožnico SAZU z dne 15. XI. 1963 in z okrožnico sekretariata za šolstvo SRS z dne 13. XII. 1963, v glavnem po Slovenskem pravopisu 1950.«

¹⁹ SSKJ, Uvod, § 173: »Pisave sestavljenk in zloženk slovar ni izpeljal dosledno; zaradi močno neenotne rabe namreč ni mogoče brez večjega nasilja prikazati vseh primerov v sistemu. Zato je kljub sistemskemu prikazovanju sprejetih precej izjem. Zaradi lažjega prikaza gesel postavlja slovar skupaj pisano besedo na prvo mesto; razpored tovrstnega gradiva v slovarju torej nima normativne vrednosti.«

Preglednica 1: Prikaz normativno odsvetovanih leksikalnih enot v SP 1962 in SSKJ

SP 1962	SSKJ
°darovit <i>nadarjen</i>	darovit star. <i>nadarjen, talentiran</i> : darovit pisatelj, umetnik
*omavžati prašiča ~, ~ koga pri kvartah	omavžati 1. pog. <i>zdrgniti, nadrgniti, navadno s snegom</i> : vrgli so ga v sneg in ga omavžali 2. nar. <i>odstraniti ščetine, ogoliti</i> : omavžati prašiča ● pog., ekspr. omavžati otroke <i>umiti</i> ; pog., ekspr. pri kartanju so ga dobro omavžali <i>povzročili, da je potrošil, izdal veliko denarja</i>

S tem so na eni strani zadostili zahtevam kritikov (Vodušek), ki so zavračali normativno vrednotenje leksike po zgledu pravopisnih slovarjev (SP 1950), in upoštevali pomembnosti vrstnega označevanja besed, po drugi strani pa se ob konkretnem vrednotenju sicer redkih posameznih leksemov, njihovih oblik in skladenjskih struktur tudi sestavljavci SSKJ niso mogli (ali želeli) odpovedati eksplicitnemu normativnemu razvrščanju že tradicionalno »preganjanih« oblik oz. zgradb. Odrekli so se sicer grafičnim normativnim znamenjem, a so uvedli dve novi (posebni) normativni oznaki, ki sta, kot bomo pokazali v nadaljevanju, povsem enakovredno nadomestili kritizirane pravopisne križce in krožce, ničle, zvezdice in pluse. Z oznako **nepravilno** so označili besede ali zveze, nasprotno »sistemu in normi sodobnega knjižnega jezika«,²⁰ in z **neustaljeno** besede ali zveze, za katere so ugotovili, da »se kljub dosedanjim prepovedim dosti uporablja[jo]«. ²¹

Pregled jezikovnih prvin, ki jih spremljata ti dve oznaki, nam lahko pomaga razumeti, kakšne normativne odločitve so bile sprejete ob redakciji SSKJ, z današnjega vidika pa nam razjasnjujeta razmerje med normativnim in informativno-normativnim v obdobju 1962–2001. Gre za vprašanja: (1) katere enote oz. zgradbe so v SSKJ označene kot nepravilne (upoštevamo tudi tiste, ki jih dotedanji normativni priročniki, med njimi zlasti SP 1962, niso normativno zavračali) in kako je odločitev v SSKJ vplivala na SP 2001; (2) katere enote oz. zgradbe so v SSKJ označene kot neustaljene in kako so jih kasneje ovrednotili sestavljavci normativnega SP 2001; (3) katere enote oz. zgradbe, ki so v SP 1962 označene kot normativno neustrezne, so v SSKJ sprejete kot nevtralne oz. ustrezne v primernem okolju in ali se SP 2001 vrača k normativni zavrnitvi ali pa sledi zasnovi SSKJ.

3.1.1 Z oznako **nepravilno** (neprav.) je v SSKJ označenih 27 slovarskih enot (tudi skladenjskih zgradb), za katere so sestavljavci menili, da so nasprotno tedanji normi.²² Največkrat gre za prepis prepovedovalnih določil iz SP 1962 v metajezik SSKJ, ob katerem so pogosto izpuščena prav spremljajoča slovarska pojasnila, s

²⁰ SSKJ, Uvod, § 156. Oznaka **nepravilno** ustreza pravopisni ničli v SP 1962 ali črni piki v SP 2001.

²¹ SSKJ, Uvod, § 157.

²² Sestavljavci so se odločali verjetno glede na SP 1962 ali slovensko slovnico, pri čemer naj opozorimo, da se tudi ta dva priročnika pogosto vzajemno sklicujeta pri utemeljeva-

pomočjo katerih so normativno informacijo približali laičnemu uporabniku (preglednica 2).

Preglednica 2: Ohranjanje normativne obvestilnosti SP 1962 v SSKJ ob redakciji glagola *izgubiti*

SP 1962	SSKJ
izgubiti v <i>takih zvezah raba predloga</i> na (° ~ na časti, ugledu, teži, vplivu, veljavi) <i>ni domača</i> : ~ barvo, dlako, lase, (nekaj) teže, ugleda ...	izgubiti igra je izgubila privlačnost, neprav. na privlačnosti

Nadaljnje spremljanje slovarske obravnave na premici **SP 1962 – SSKJ 1970 – SP 2001** pogosto potrjuje, da gre pri vsakem novem normativnem delu zgolj za modificiranje načinov prikaza normativne informacije: prvotna normativna informacija, ki jo je SP 1962 skušal uporabniku utemeljiti in približati s pojasnilom, je v informativno-normativnem SSKJ nadomeščena z oznako *nepravilno*, v SP 2001 pa prepisana v grafično znamenje, ki je laičnemu uporabniku brez posvetovanja s spremljevalnimi slovaropisnimi besedili lahko dvoumno, hkrati pa ne pojasnjuje odločitve (preglednica 3, iztočnica *brez*). Še očitneje je to v primerih, ko en slovar prevzame normativno informacijo in jo strukturno drugače umesti v svoj sistem (gl. *pred in po* v preglednici 3).

Preglednica 3: Prikaz normativno odsvetovanih zvez *brez da bi* in *pred in po* v SP 1962, SSKJ in SP 2001

SP 1962	SSKJ 1970	SP 2001
Pojasnilo znamenja, oznake		
Ničla (°) pomeni, da beseda ali zveza za knjižno rabo ni dovoljena. (SP 1962, str. 8) neprav. Beseda, pomen ali zveza, ki nasprotuje sistemu oziroma normi sodobnega knjižnega jezika. (SSKJ, <i>Uvod</i> , § 156)		• črna pika: zaznamuje prepovedano (v knjižnem jeziku) (SP 2001, § 23)
<i>ne/brez da bi</i>		
brez <i>brez je v zvezi s samostalnikom to, kar je v zvezi s povedkom nikalnica ne, zato se ne veže z odvisnikom</i> šel je, ne da bi bil ugovarjal (° brez da bi bil ugovarjal)	brez neprav. vstopiš, brez da bi potrkal <i>ne da bi potrkal</i>	brez Vstopil je, •~ da bi potrkal <i>ne da bi potrkal</i>

nju normativnih posegov, npr. »Za medtem ko (vtem ko) se večkrat rabi izposojeni veznik *dočim*, a ga Slovenski pravopis odklanja« (SS 1964: 330).

SP 1962	SSKJ 1970	SP 2001
<i>pred in po</i>		
in <i>ne smemo pa vezati z in dveh predlogov pred istim samostalnikom: v hiši ~ okoli nje (°v in okoli hiše), na strehi ~ pod njo (°na in pod streho), pred uporabo ~ po nji (°pred in po uporabi)</i>	in <i>neprav., med predlogoma, ki se vežeta z različnima sklonoma pred in po uporabi pred uporabo in po njej</i>	po <i>*pred in ~ vojni pred vojno in po njej</i>

Kljub »umikanju« SSKJ v mehko, tj. informativno-normativnost na deklarativni ravni je ta vendarle prevzel normativno pristojnost, ki je očitna zlasti:

(1) pri uvajanju normativnega odsvetovanja jezikovnih zgradb, ki jih SP 1962 ne prepoveduje, npr.:

- *dostojen* (neprav., z roditeljskim *vreden*: tak sin je dostojen svojega očeta; človeka dostojno življenje) ali
 - *oba* (neprav. z obema kolena z *obema kolenoma*); ter
- (2) pri nesistematičnem vrednotenju oz. interpretaciji istovrstnih jezikovnih prvin (kot nepravilno označi sklanjanje nedoločnega števnikar *več*, ne pa tudi drugih, npr. *mного* ali *dosti*, kot je razvidno iz preglednice 4).

Preglednica 4: Neenotna normativna obravnava pregibanja nedoločnih števnikov *več*, *dosti* in *mного* v SSKJ

SP 1962	SSKJ
več <i>napačno je več sklanjati: od ~ (° večih) strani, ~ (° večim) hišam je streho odkrilo, po ~ (° večih) krajih, z ~ (° večmi) ljudmi</i>	več <i>neprav. o tem sem govoril z večimi ljudmi z več</i>
dosti <i>°z dostimi ljudmi z dosti ljudmi</i>	dosti <i>ta operacija v dosti primerih ni uspela</i>
mного <i>na ~o krajih = na ~ih krajih; z ~o ljudmi = z ~imi ljudmi</i>	mного <i>pred mnogo leti</i>

3.1.2 Oznaka *neustaljeno* je bila ob izidu SSKJ v slovenskem slovaropisju dobrodošla novost, saj slovaropisci z njo priznavajo, da je tudi normativnost podvržena spremembam, ki jih prinaša jezikovni razvoj. Označevala naj bi tiste jezikovne prvine, ki so bile v normativnem priložniku SP 1962 označene kot nesprejemljive za knjižno rabo, sestavljavci SSKJ pa se glede njihove normativne vrednosti v danem trenutku niso želeli opredeliti, zato so odločitev o odnosu do norme preložili v kasnejše obdobje. Toda podrobnejši pregled redakcij s to oznako kaže, da v SSKJ označevanje z normativnimi oznakami ni potekalo vedno sistematično po problemskih sklopih (preglednica 5), poleg tega pa se zabrisuje tudi pričakovana ločnica med oznakama *nepravilno* in *neustaljeno*.

Preglednica 5: Prikaz izbranih normativno odsvetovanih zvez glagol + predlog *na* v SSKJ

SSKJ	
Oznaka	Redakcija
nepravilno	izgubljati denar izgublja vrednost, neprav. na vrednosti
neustaljeno	bolehati bolehati za mrzlico, neustalj. na mrzlici
	čestitati neustalj. čestitati na ozdravljenju

Morda tudi zato naslednji normativni priročnik (SP 2001) t. i. neustaljenosti ne sprejme kot izziva, temveč se najpogosteje kar vrača k SP 1962, katerega normativnost v večji meri ohranja (preglednica 6).

Preglednica 6: Ohranjanje normativnih prepovedi v SP 2001

SP 1962	SSKJ	SP 2001
bogat ruda je ~a zlatá <i>ali</i> z zlatom (°na zlatu)	bogat neustalj. partija šaha je bila bogata na lepih kombinacijah	bogat z/s čim ~ z rudami, °na rudah
°doživljenjski <i>dosmrten</i>	doživljenjski neustalj. <i>dosmrten</i> : doživljenjska kazen	•doživljenjski <i>dosmrten</i>
izpasti naloga je slabo °izpadla <i>je slaba, ni uspela, se ni posrečila, je ponesrečena</i>	izpasti neustalj. <i>iziti se, končati se</i> : stvar je dobro, slabo izpadla	izpasti Stvar °je slabo izpadla <i>se je slabo izšla, končala</i>

Nadaljnja analiza nakazanih razmerij bi morala bralca prepričati, da informativno-normativnega koncepta ne smemo razumeti kot koncept, ki bo omogočal poljubno nizanje vseh izraznih možnosti in sestavljavca »osvobodil« normativnega vrednotenja jezikovnih prvin, pred jezikovnega uporabnika pa postavil množico enakovrednih izbir. Informativno-normativni koncept dojemamo kot sistem, ki izkazuje večjo stopnjo obvestilnosti glede okoliščin rabe posameznih jezikovnih prvin, ki jih npr. SSKJ podaja s sistemom kvalifikatorjev in zlasti kvalifikatorskih pojasnil. Tak, tj. opisni, pristop pričakujejo jezikovni uporabniki tudi pri sodobnih specializiranih normativnih slovarjih. Ne nazadnje ga je v obliki pojasnil uveljavil tudi že SP 1962. Z uvajanjem pojasnil se v veliki meri izognemo tudi očitkom, da so normativne informacije uporabnikom podane prek (pogosto okrajšanih) metajezikovnih prvin, ki imajo posredovalno funkcijo in ki uporabnika pogosto puščajo v dvomih, saj ne pozna pomena žal ne dovolj ustaljene metajezikovne slovarske formulacije.

4 Sklep

Navedena dejstva nas prepričujejo, da je hierarhiziranje jezikovnih enot glede na normativno sprejemljivost s pomočjo slovarskih oznak tudi ob sistematično urejenem gradivu, kakršno sta imela na voljo zlasti informativno-normativni SSKJ in normativni SP 2001, naloga, ki jo je lažje načrtovati kot uresničiti.²³

V prispevku so zato izpostavljene naslednje točke, ob katerih je treba razmisliti tudi o pojmovanju normativnega podatka v slovarju:

Enotno podatkovno izhodišče je osnova za usklajeno normativno informacijo.

- Z organiziranjem enotnega podatkovnega izhodišča, kakršno nam omogoča elektronska doba, je mogoče zagotoviti vsaj skupni gradivski okvir za interpretacijo normativne informacije. Ta mora implicitno vsebovati tudi odločitve o gradivskih virih, ki so lahko osnova za ugotavljanje aktualne norme. Če je kodifikacijska razhajanja npr. med SSKJ in SP 2001 (*bonbon* (SSKJ) – *bombon* (SP 2001), *čimprej* (SSKJ) – *čim prej* (SP 2001), *amoniak* in *celuloid* (SSKJ) – *amonijak* in *celulojd* (SP 2001)) še mogoče pojasniti s časovno oddaljenostjo ter spreminjanjem jezikoslovne teorije in načel normativnega usmerjanja, je treba pri načrtovanju nove generacije slovarjev poskrbeti, da so morebitna razhajanja jezikoslovno utemeljena.
- Enotno podatkovno izhodišče lahko omogoča idejna odstopanja pri interpretaciji jezikovnih dejstev, a glede normativnih vprašanj naj bi upoštevalo odločitve strokovnega nadinstitucionalnega standardizacijskega telesa ali pa se od njih izrecno in argumentirano distanciralo.

S pridevnikoma normativni in informativno-normativni ni mogoče upravičiti (pravo)pisnih ali oblikoslovnih razhajanj v slovarjih.

- V izjavah jezikoslovcev se informativno-normativni enojezični razlagalni slovar pogosto povezuje s t. i. mehko normativnostjo in pestrejšo variantnostjo, pa tudi z izrecnim distanciranjem od normativnosti. Slednje se pogosto izkazuje kot nerealno, saj leksikograf jezikovne prvine vedno bolj ali manj izrecno presoja. Tudi jezikovni uporabniki največkrat ne znajo razlikovati med normativnim podatkom v informativno-normativnem in normativnem slovarju.²⁴ Pri iskanju odgovora na to vprašanje jim tudi jezikoslovje težko pomaga.

²³ To trditev ne nazadnje potrjuje tudi sistem normativnih oznak v zadnjem pravopisu, ki predvideva ločevanje med označevanjem normativno nesprejemljivega oz. odsvetovanega besedja ter označevanjem nesprejemljivih oblikoslovno-skladenjskih zgradb, ki je ostal v konkretni slovarski aplikaciji nedosežen, saj se normativne oznake v uporabnikovih očeh izenačujejo.

²⁴ O prisotnosti te zadrege pričajo vprašanja, zastavljena v jezikovnih svetovalnicah, npr.: »Imam eno vprašanje: se *londonski sporazum* (in podobne zadeve, memorandumi itd.) piše z veliko ali z malo začetnico?? V SSKJ je naveden z malo, v pravopisu pa piše, da so npr. *Osimski sporazumi*, *Majniška deklaracija* itd. z veliko (kot naslovi neumetnostnih besedil). Kaj je zdaj prav?« (Al' prav se piše ...? <http://med.over.net/forum5/read.php?125,6856214>, dostop marca 2014).

- V referenčnih jezikovnih priročnikih, ki nastajajo sočasno, pričakujemo enotno normativno informacijo zlasti (1) glede jezikovnih prvin, ki jih zaznavamo kot variantne, (2) za področja »regulacije jezikovne oblike«, kamor Škiljan (1999: 184) uvršča pravorečje, pravopis, oblikoslovje, skladnjo in leksiko, (3) pri tistih jezikovnih prvinah, ki so nove oz. spremenjene. Za slednje velja ugotovitev sestavljavcev aktualnega Slovarja novejšega besedja slovenskega jezika (2013), ki pravijo, da so »za novejše besedje značilne jezikovne lastnosti, ki so velikokrat v neskladju s predpisi o standardizaciji in kultivaciji jezika« (Bizjak Končar 2013: 11). Poleg tega je zanje značilno tudi, da njihovega jezikovnega vedénja skorajda ne moremo preveriti v besedilnih korpusih.²⁵ Ob tem se zastavljajo vprašanja, povezana z drugimi metodami normativnega vrednotenja.

Različne normativne pristojnosti jezikoslovnih del.

- Z vso odgovornostjo do uporabnika je treba opozoriti na sekundarni in aplikativni značaj slovarskih (normativnih) priročnikov. Ti naj bi prinašali uporabniku prilagojene informacije v obliki, ki jo ta razume; teoretična utemeljitev posameznih rešitev pa bi se morala odviti v utemeljevalnih besedilih znanstvenega tiska. Argumentacije idejne usmeritve normativnega slovarja ne morejo prinesiti niti pravopisna pravila, ki so po svoji naravi zakon, zato potrebujejo tudi ta smiselno rekonstrukcijo, torej razlago in komentar.

Z načrtovanjem slovaropisne dejavnosti in organiziranjem enotnega podatkovnega izhodišča, kakršno nam omogoča elektronska doba, je mogoče preseči nakazane dileme in dokazati, da je slovarsko načrtovanje na začetku 21. stoletja lahko tudi kompromis dobrih praks. Z normativnega vidika pa ne gre le za organizacijski vidik, temveč tudi za odgovorno usmerjanje jezikovnega uporabnika, ki je vse bolj zahteven in želi od jezikoslovja enoten, pa tudi utemeljen in ažuren odgovor. Ta zahteva je univerzalna, neodvisna od tega, v katerem mediju in obliki so podani normativni podatki ali kakšnega tipa je jezikovni priročnik (slovarski, slovnični, jezikovna svetovalnica z opisno razlago, črkovalnik v urejevalniku besedila), ki ga uporabimo, ko se želimo posvetovati glede knjižnojezikovnega standarda.

Navedenke

Béjoint 1994 = Henri Béjoint, *Tradition and Innovation in Modern English Dictionary*, Oxford: Clarendon Press, 1994.

²⁵ Če bi npr. želeli normativno obravnavati glagol *odslediti*, ki ga uporabniki Twitterja uporabijo, če želijo povedati, da niso več med sledilci določene osebe, v besedilnem korpusu Gigafida podatka o njegovem vedenju ne dobijo. Podobno je z vsemi besedami, vzniklimi na novo.

- Bizjak Končar 2013 = Aleksandra Bizjak Končar, Uvod, v: *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, ur. Aleksandra Bizjak Končar – Marko Snoj, Ljubljana: Založba ZRC, 2013, 9–11.
- Crystal 2012 = David Crystal, *Internet linguistics: a student guide*, Abingdon – New York: Routledge, 2012.
- Dobrovoljc 2013 = Helena Dobrovoljc, Smernice jezikovne standardizacije v teoriji, izročilu in praksi, v: *Družbena funkcijskost jezika: vidiki, merila, opredelitve*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013.
- Dobrovoljc – Bizjak Končar 2013 = Helena Dobrovoljc – Aleksandra Bizjak Končar, Slovenski pravopisi in vprašanje normativnih pristojnosti, *Slovenski jezik – Slovene linguistic studies* 9 (2013), 111–126.
- Dobrovoljc – Jakop 2013 = Helena Dobrovoljc – Nataša Jakop, *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*, Ljubljana: Založba ZRC, 2011.
- Forstnerič Hajnšek 2014 = Melita Forstnerič Hajnšek, Stroka naj brez stricev opravi, kar zna, *Večer* (7. 3. 2014).
- French – Ravena 1959 = John R. P. French – Bertram Ravena, The Bases of Social Power, *Studies of Social Power*, ur. D. Cartwright, Ann Arbor, Mich.: Institute for Social Research, 1959, 259–126.
- Garvin 1993 = Paul L. Garvin, A conceptual framework for the study of language standardization, *International Journal of the Sociology of Language* 100–101 (1993), 37–54.
- Hajnšek Holz 1993 = Milena Hajnšek Holz, Informativnost in normativnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika, v: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov: Murska Sobota 1992*, ur. Martina Orožen – Mateja Hočevar, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993 (Zbornik Slavističnega društva Slovenije 3), 21–34.
- Havránek 1947 = Bohuslav Havránek, Zásady pražského lingvistického kroužku a nová kodifikace spisovné češtiny, *Slovo a slovesnost* 1947, 13–22.
- Majcenovič 1999 = Helena Majcenovič [Dobrovoljc], Praktični vidiki normiranja v slovarjih, *Jezikoslovni zapiski* 5 (1999), 63–90.
- Müller 1982 = Jakob Müller, Jezik kot vrednota ali jezik kot resničnost?, *Naši razgledi* 1982, 294–296.
- Müller 1993 = Jakob Müller, Slovar in kritika (1964–1992), v: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov: Murska Sobota 1992*, ur. Martina Orožen – Mateja Hočevar, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993 (Zbornik Slavističnega društva Slovenije 3), 51–70.
- RNPJP = *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko* 2014–2018 (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>), dostop marca 2014.
- de Saussure 1997 (1916) = Ferdinand de Saussure, Predavanja iz splošnega jezikoslovja (izdala Charles Bally in Albert Sechehaye v sodelovanju z Albertom Riedlingerjem), Ljubljana: ISH, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, 1997.
- SP 1950 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU – Državna založba Slovenije, 1950.
- SP 1962 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU – Državna založba Slovenije, 1962.

- SP 2001 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU – Založba ZRC, 2001 (2003).
- SS 1956 = Anton Bajec – Rudolf Kolarič – Mirko Rupel [– Jakob Šolar], *Slovenska slovnica*, Ljubljana: DZS, 1956 (1964, 1968).
- SSKJ 1970–1991 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*: prva knjiga A–H (1970); druga knjiga I–Na (1975); tretja knjiga Ne–Pren (1979); četrta knjiga Preo–Š (1985); peta knjiga T–Ž (1991) z dodatki od A do Š, Ljubljana: SAZU – Državna založba Slovenije, 1970–1991.
- Suhadolnik 1963 = Stane Suhadolnik, Problemi slovenske leksikografije, *Sodobnost* 1963, 926–934.
- Suhadolnik – Klopčič 1970 = Stane Suhadolnik – Mile Klopčič, Slovar slovenskega knjižnega jezika: glavne značilnosti slovarja, *Naši razgledi* 1970, 137.
- Škiljan 1999 = Dubravko Škiljan, *Javni jezik: k lingvistiki javne komunikacije*, Ljubljana: Studia humanitatis, 1999.
- Toporišič 1992 = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
- TPLK 1986 (1929) = *Teze Praškog lingvističnega krožka*, v: Jan Mukařovský, *Struktura pesničkog jezika*, Beograd: Biblioteka, 1986, 155–182.
- Vidovič Muha 2003 = Ada Vidovič Muha, Kaj je novega v knjižnem jeziku? Ob izidu Slovenskega pravopisa, *Slavistična revija* 2003, 117–122.
- Vidovič Muha 2009 = Ada Vidovič Muha, 16. stoletje – čas vzpostavitve narodotvorne vloge jezika, *Slavistična revija* 2009, 13–22.
- Weiss 2014 = Peter Weiss, Pa še to: Risja zvestoba, *Delo* (22. 3. 2014), 22–23.

Normative Information in Dictionaries

Summary

The article explores the idea of the norm in standard written Slovenian. Normative information in Slovenian linguistics and lexicography incorporates the relationship between everyday language use and the standard written language. The historical background of the terms *normative-informative dictionary* and *normative dictionary* is presented and a proposal is made for compiling a central Slovenian language database as a starting point for a dictionary. Slovenian normative guides had a twofold function in the twentieth century, serving as normative guides as well as monolingual explanatory dictionaries. In contrast, the normative guide of the twenty-first century needs to be created in a digital environment and therefore organized as a language database providing normative information. In the twenty-first century, normative information in a general-purpose dictionary should be harmonized with normative information in a normative guide. The only difference between the normative guide and the general-purpose dictionary lies in specialization: a normative guide focuses on normative issues, and a general-purpose dictionary focuses on typical language situations. Language users' expectations are also discussed.